

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Postoje ruskojazyčných migrantů k jejich vlastní kulturní produkci
na příkladě Klubu PRAGmatiki a talentové soutěže Kolorit 2012

Autorka práce: Lyubov Grunkovskaya

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová, Csc.

Praha 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14.09.2012

.....

Lyubov Grunkovskaya

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych v první řadě poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Daně Bittnerové, CSc za vedení, užitečné rady, trpělivost a morální podporu při provádění výzkumu a vytváření dané práce. Také moje vděčnost patří Mgr. Ondřejovi Danielovi, Ph.D a Michaele Šmídové za tipy na literaturu. Mým kamarádům a informátorům z Klubu PRAGmatiki děkuji za vstřícnost, otevřenost a možnost být součástí organizačního týmu talentové soutěže Kolorit 2012, a kamarádce Aleksandře Rovkach děkuji za korekturu textu v češtině.

OBSAH

Poděkování.....	3
1. Uvod	5
2. Teoretické zakotvení práce.....	7
2.1. Ruština ve světě.....	7
2.1.1. Koho můžeme označit za rusky mluvícího?.....	10
2.1.2. Rusky mluvící migranti v Praze.....	13
2.2. Koncept kulturní produkce.....	16
3. Metodologie.....	18
3.1 Výzkumná strategie.....	19
3.2. Techniky sběru dat.....	19
3.3. Vyběr vzorku	20
3.3.1. Informátoři.....	20
3.4. Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat.....	22
3.5. Hodnocení kvality výzkumu.....	22
3.6. Etické otázky výzkumu.....	23
4. Analýza.....	24
4.1. Klub PRAGmatiki jako nezisková organizace, mise a činnost klubu.....	24
4.1.1. Klub PRAGmatiki: kdo jsou, proč tam jsem a co tam dělám.....	27
4.2. Talentová soutěž Kolorit očima jeho tvůrců.....	31
5. Závěr.....	36
6. Použitá literatura.....

1. Úvod.

Do České republiky jsem přijela studovat v roce 2005, poté, co v mém rodném městě Minsku z politických důvodů byla zavřena Evropská humanitní univerzita, kde jsem teprve skončila druhý ročník bakalářského studia v oboru Cestovní ruch a historie umění. Začátky byly těžké, jako u každého člověka, který se ocitne v situaci migrace a musí se během krátkého období naučit místní jazyk, zvyky, pochopit, jak to v nové zemi funguje a jak se má chovat, aby byl adekvátně vnímaný hostitelskou společností.

Měla jsem tu výhodu, že jsem nepřišla sama, ale ve skupině 13 studentů z naší univerzity. Spolu jsme se učili jazyk, studovali a navzájem se podporovali. Během prvních týdnů na univerzitě jsme se skamarádili se studenty z Ruska, Ukrajiny, Arménie a Kazachstánu, se kterými jsme se mohli domluvit v jednom z mateřských jazyků (v ruštině), zavzpomínat si na oblíbené seriály a televizní pořady z domova, spolu oslavit narozeniny, Nový rok a vyměnit se názory na život v České republice. Někteří z těchto lidí patří i dosud mezi mé dobré přátele.

To, co jsem já na začátku vnímala jako výhodu (lidí ze stejného prostředí, kteří zažívají začlenění do místní společnosti spolu), někteří vnímali spíše jako brzdu pro rychlejší integraci a snažili se od našeho širšího ruskojazyčného spolku distancovat (anebo do něj vůbec nezapadat), získat víc českých přátel, se kterými by si mohli cvičit jazyk a pochopit místní způsob života. Byla období, kdy jsem z danou myšlenkou také souhlasila. Takže přišel okamžik, kdy si každý určil své životní cíle, priority a dál již šel svojí cestou.

Mezi mé hlavní priority po dobu prvních pěti let patřily následující: naučit se česky a najít si přátele i mezi Čechy, úspěšně dokončit studium, najít si práci, která by mě živila a bavila, cestovat. Jakmile se mi vyjmenované úkoly začali plnit, pochopila jsem, že zůstala jedna potřeba, která naplněná nebyla – seberealizace. V Bělorusku jsem zpívala ve sboru a hrála v divadle. Byly to mé hlavní koníčky a začala jsem hledat, kde bych je v Praze mohla uplatnit. Neznalost češtiny nebo angličtiny na úrovni mateřského jazyka mě odradila zkoušet štěstí v českých anebo anglofonních divadlech, takže první pokus o divadlo mě v roce 2011 přivedl do Pražského ruskojazyčného divadelního studia KSI¹. Tam jsem poprvé uslyšela o Klubu PRAGmatiki², jelikož někteří lidé byli součástí obou spolku. V divadle jsem nevydržela dlouho kvůli relativně uzavřenému stálému kolektivu, který, jako se mi zdálo na začátku, těžko přijímal nové členy jako sobě rovné. Druhý důvod byl ten, že nebyl čas se pravidelně a plně tomuto koníčku věnovat, o žádných jiných „příležitostných“ pražských spolcích s kreativní činností jsem nevěděla.

1 Pražské divadelní studio KSI (naposledy zhlédnuto dne 12.09.2012): <http://www.ksistudio.com/>

2 Klub PRAGmatiki (naposledy zhlédnuto dne 11.09.2012)

Dozvědět se o něco více o Klubu PRAGmatiki mi ani nepřišlo na mysl: „Bude to asi další uzavřený ruskojazyčný spolek, který žije minulosti a bude se omezovat pouze na sebe samy“, - pomyslela jsem si.

Měsíc poté se mi ozvala kamarádka a poprosila přijít na casting PRAGmatiků k soutěži talentů Kolorit 2011. Již samotný název soutěže mi přišel hrozně „sovětský“, a nabídku jsem odmítla. Krátce poté se mi holky z PRAGmatiků ozvaly s nabídkou účasti v castingu podruhé. Ze zvědavosti jsem přišla, a rozhodla jsem se, že to zkusím. Bylo nás 7 účastníků -všichni ruskojazyční, ale z různých zemí (Bělorusko, Izrael, Kazachstán, Rusko, dokonce i jedna holka-Ukrajinka z Argentiny). Měly jsme každý zvolit 2 písně, chodili jsme každý týden na zkoušky, pořadatele nám zajistili workshop se známým operním zpěvákem a hercem z Prahy. Pro každého účastníka natočili PRAGmatiki video-medailónek³ a vytvořili profesionální portfolio. Účast na Koloritu 2011 byla mojí první zkušeností sólového vystoupení před publikem v 200-300 lidí.

Organizátoři opravdu investovali do celého procesu veškerý svůj volný čas. Věděla jsem, že se talentová soutěž Kolorit pořádá dobrovolně, v podstatě, na vlastní náklady pořadatelů. Hlavními zdroje financování projektu byly malá podpora sponzorů a výnos ze vstupenek na soutěž. Během několikaměsíčních příprav jsem se s lidmi z PRAGmatiků hodně skamarádila, první negativní dojem z divadla o některých z nich se mi změnil na naprosto pozitivní. Překvapila mě věková a národnostní různorodost lidí ve spolku a stálý příliv tvořivosti, nově vznikající projekty a snaha PRAGmatiků žít zajímavý život za jakýchkoliv podmínek.

Pořád se mi ale motaly hlavou otázky, proč tak malá skupinka lidí pořádá tak velkou akci? Co je motivuje, pokud peníze za takovou obrovskou investicí volného času skutečně nedostávají? Pro koho to dělají a co pro ně projekt Kolorit znamená? Proto, když se mi naskytla příležitost volit téma pro bakalářskou práci, rozhodla jsem se, že na své otázky chci získat odpověď. Stala jsem se členkou organizačního týmu talentové soutěže Kolorit 2012 a začal můj život v terénu...

3 Odkaz na můj video-medailónek k soutěži Kolorit 2011(naposledy zhlédnuto dne 12.09.2012)
<http://www.youtube.com/watch?v=7BNZEpRZ314>

2. Teoretické zakotvení práce.

Ve své práci budu operovat s dvěma důležitými pojmy. Nejdřív určím, koho můžeme označit za „ruskojazyčného“ anebo „rusky mluvícího“. Proto zaprvé uvedu, jak je ruština ve světě rozšířená, jak je používána. Prozkoumám, jestli se rusky mluvící jako jedna pestrá multietnická skupina anebo skupiny z jednotlivých zemí, kde je ruština zastoupena, staly předmětem zkoumání, včetně bakalářských a diplomových prací. Bude mě zajímat, z jaké perspektivy jsou zkoumané. Na vybraných příkladech krátce popíšu, jaké spolky a sdružení rusky mluvících migrantů v Praze existují a čím se liší od spolků nacionálních, ukážu také, že existuje nejednoznačný vztah mezi pojmy „ruský“ a „ruskojazyčný“ i v mezi příslušníků rusky mluvící komunity v Praze.

Druhým důležitým pojmem, jimž daná práce bude operovat, je „kulturní produkce“. Daný pojem potřebuji hlavně k tomu, abych mohla pojmenovávat činnost Klubu PRAGmatiki, která zahrnuje rozmanité kulturní formy a projevy.

2.1. Ruština ve světě.

Ruština patří mezi východoslovanské jazyky spolu s běloruštinou a ukrajinštinou. Ještě začátkem dvacátého století kolem 150 milionů lidí ve světě (ve své většině občane Ruského impéria) mluvilo rusky. Během pouze jednoho století počet rodilých mluvčích ruštiny a lidí, kteří se rusky domluví zvýšil skoro dvojnásobně. Dnes má ruština status jednoho ze světových jazyků, je jedním z 6 oficiálních jazyků Organizace spojených národů (OSN), jedním z pracovních jazyků Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Společenství nezávislých států (SNS) a řady dalších⁴.

V současné době je ruština mateřským jazykem pro zhruba 163.8 milionů lidí, z nichž kolem 130 milionů jsou občane Ruské federace, 26,4 – obyvatelé zemí SNS a Pobaltí, a další 7.4 milionů rodilých mluvčích ruštiny žije jinde ve světě, zejména v Německu a dalších členských zemích Evropské unie, ve Spojených státech amerických či Izraeli. Dalších 114 milionů osob ovládá ruštinu jako druhý komunikační jazyk (vedle mateřštiny) anebo umí rusky jako cizí jazyk⁵. Dohromady toto číslo tvoří kolem 278 milionů lidí, kteří se tak či jinak v ruštině domluví.

I přesto, že se daný počet osob zda opravdu velkým, není to historický rekord. Jak můžeme vidět z obrázku číslo 1, začátkem devadesátých let minulého století počet lidí, kteří uměli rusky,

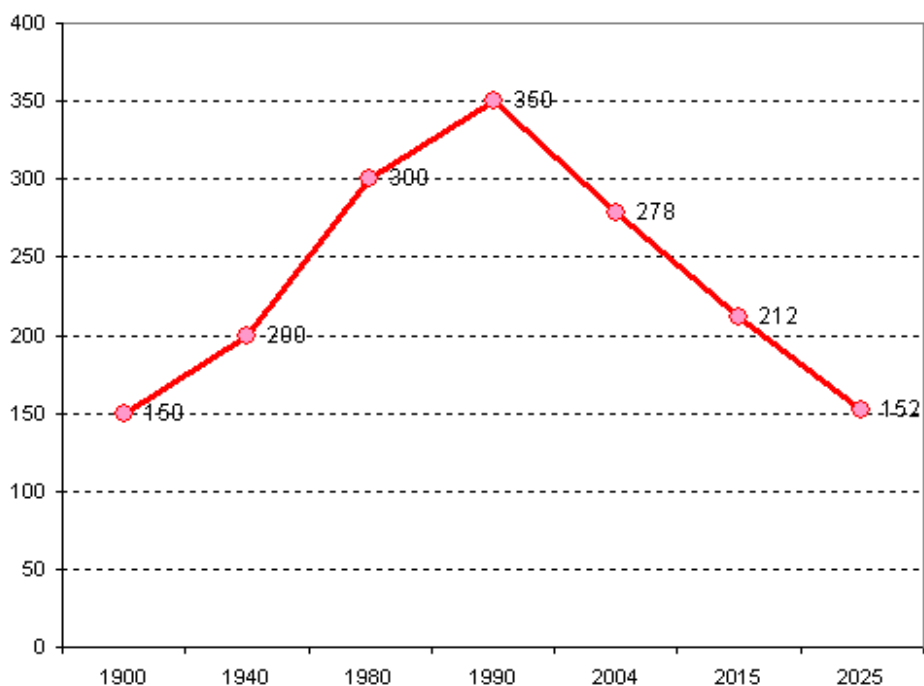
4

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA_%D0%B2_%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B5 (naposledy zhlédnuto dne 10.09.2012)

5 <http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0251/tema05.php#13> (naposledy zhlédnuto dne 10.09.2012)

dosahoval 350 milionů. Pozoruje se ale tendence, že se počet rusky mluvících ve světě zmenší až na 152 milióny osob k roku 2025.

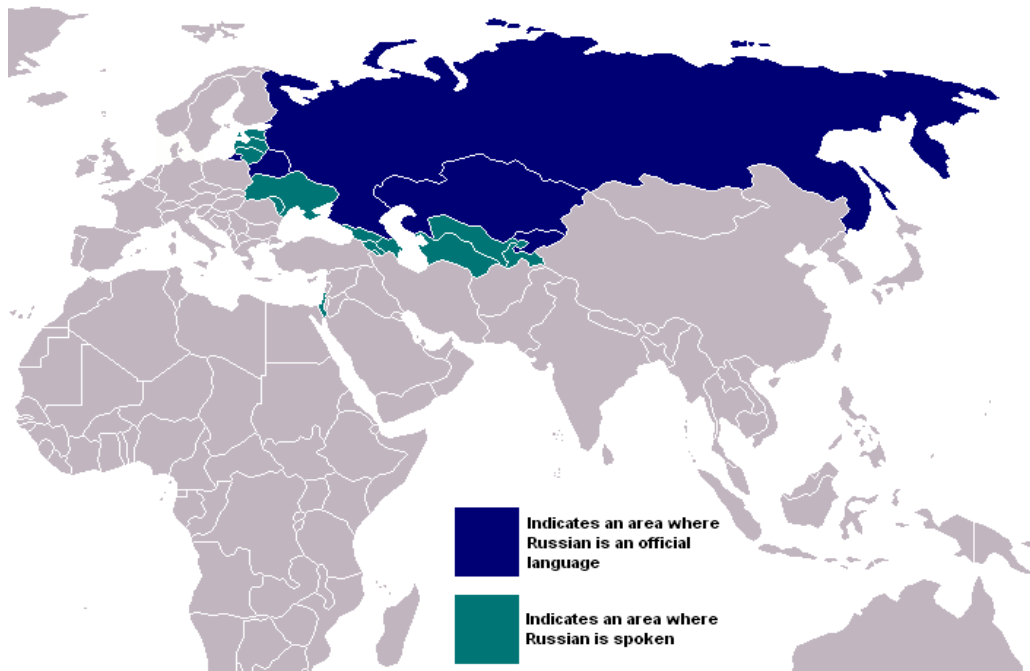
Obrázek č. 1.: Tendence rozšíření ruského jazyka v dvacátém století a v první čtvrti jednadvacátého století (hodnocení a předpověď) ⁶.

I přes velký počet rusky mluvících ve světě, je status ruského jazyka v různých zemích odlišný. Pro občany Ruského impéria, a následně i bývalého Sovětského svazu ruština byla hlavním a nezbytným nástrojem mezikulturní komunikace po dobu mnoha desetiletí. Pokolení a pokolení lidí se vzdělávalo v ruštině na základních, středních a vysokých školách, četli ruskou klasiku, dívali se na televizní pořady a neznámější filmy sovětských dob v ruštině. Není divu, že i po rozpadu SSSR, kdy ruština v některých zemích ztratila postavení státního jazyka, a někdy i jazyka mezikulturní komunikace, lidé, kteří umí rusky jsou stále početně zastoupení. Další obrázek nám zrovna ukazuje země, kde je ruština uznána jako státní anebo oficiální jazyk (modrá barva). Tyrkysovou barvou jsou zvýrazněny země, kde žije velké procento rusky mluvících lidí, ale jazyk status oficiálního nemá (buď je uznán v některých regionech anebo je považován za jazyk cizí).

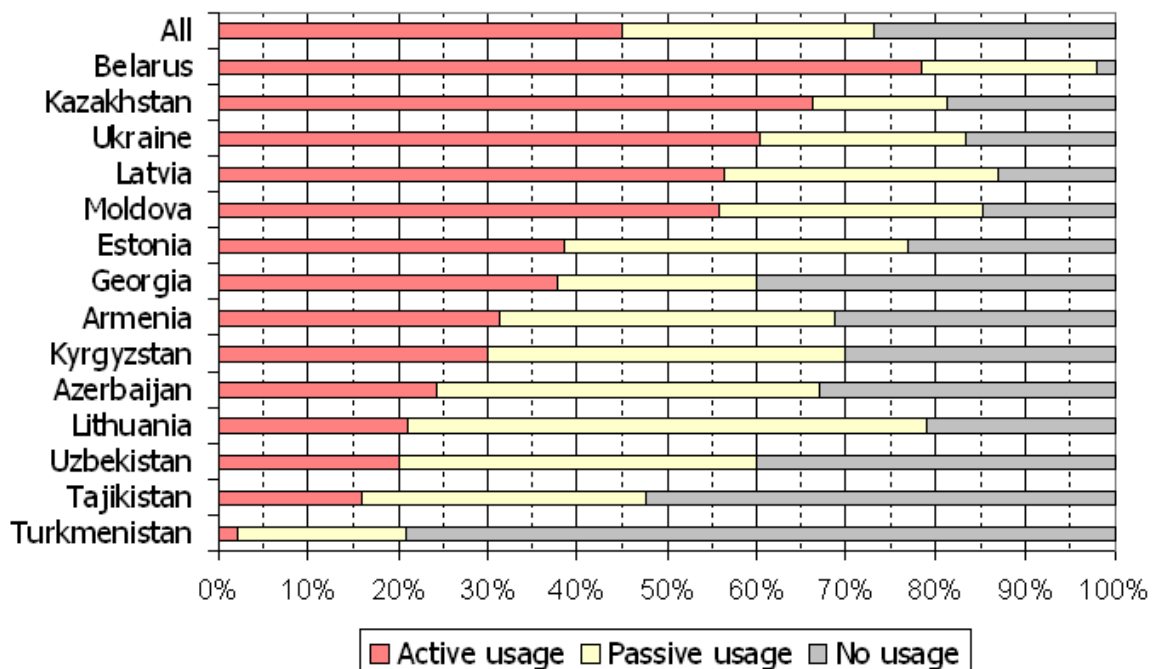
⁶ Ibid. (10.09.2012)

Obrázek č. 2⁷.

Z dalšího diagramu můžeme vidět, v zemích jako Bělorusko, Kazachstán, Ukrajina, Lotyšsko a Moldávie více než polovina populace umí rusky aktivně. Ve všech ostatních zemích, kromě Tadžikistánu a Turkmenistánu více, než polovina populace rusky umí alespoň pasivně.

Obrázek č. 3. údaje z roku 2004⁸.

7 <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/RussianLanguageMap.png> (11.09.2012)

8 http://en.wikipedia.org/wiki/File:Russian_ex-USSR_2004.PNG

Izrael sice v daném diagramu nefiguruje, považují za nutné alespoň v jedné větě jazykovou situaci vysvětlit. Během sedmdesátých až devadesátých let do Izraele přijelo několik-set tisíc migrantů ze zemí bývalého Sovětského svazu. Dnes se odhaduje, že rusky v Izraeli umí každý pátý občan⁹.

2.1.1. Koho můžeme označit za rusky mluvícího?

Fakt toho, že i po rozpadu státních útvarů, jako Ruské impérium a následně SSSR, ruština se stále dost aktivně používá, může být vysvětlen nejen tím, že ruština v celém regionu byla zavedena jako hlavní jazyk úřadů a vzdělávacího systému, ale i tím, že během desetiletí ve skladu Ruského impéria a SSSR mnohé státy, které po rozpadu daných útvarů zůstaly, přetvořily se z homogenních anebo skoro homogenních v heterogenní, a to nejen z důvodu předchozích smazání hranic a přerozdělování etnických teritorií, zasilání úředníků z území dnešního Ruska anebo Stalinistické politiky přesídlování národů, ale i díky velkým migračním proudům obyvatelstva různých etnických příslušností uvnitř státu a zvenčí (například, za studiem anebo kvůli pracovním příležitostem).

Zajímavým vzorem v daném kontextu je, například, Kazachstán. Alua Imangaziyeva ve své bakalářské práci, věnované skupině Kazašských studentů v Praze, uvádí, že *„Kazachstán obývá více než 140 národností a národnostních menšin ze zemí bývalého Sovětského svazu. Jsou to nejpočetnější Rusové, Bělorusové, Ukrajinci, Uzbekové, Tataři a další méně početné národnosti, jako Korejci, Němci, Židé a všechny tyto národnosti se mohou nazývat Kazachstánci. Kazachstánci – jsou tedy občane republiky Kazachstán, kteří mají odlišnou etnickou příslušnost, barvu pokožky, náboženství anebo jazyk. Podle dat Statni Statisticke Agentury má dnes Kazachstán necelých 16 milionů obyvatel, ze kterých se pouze 60 procent hlásí ke kazašské národnosti“*¹⁰.

Další zajímavý fenomén, na který autorka upozorňuje na příkladě zkoumaného vzorku, je *„ruskost“* Kazachů jako důležitý rys, charakterizující kazašskou národnost. *„Táto ruskost spočívá v první řadě v tom, že většina Kazachů umí rusky jazyk, co se týká zkoumané skupiny, rusky jazyk ovládají všichni“*¹¹.

Tak se pomálu dostáváme k otázce, jakého člověka můžeme označit za ruskojazyčného, a v této souvislosti i k tomu, v čem se člověk ruskojazyčný odlišuje od ruského člověka.

První věc, kterou je nutné podotknout, je ta, že pojmy „rusky“ a „ruskojazyčný“ jsou často vzájemně prohazovány, propojovány anebo používány jako synonyma, a to, jak příslušníky ruskojazyčných komunit, tak i lidmi mimo ní. Jsou v tom kořeny historické, neboť slovo „ruský“ původně vztahovalo k Rusi - území východoslovanských kménů, ze kterých se následně zrodili

9 <http://demoscope.ru/weekly/2006/0251/analit03.php> (12.09.2012)

10 Imangaziyeva A., *Kazašští studenti v Praze jako svébytná a zároveň vnitřně diferencovaná skupina*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2010, str. 18.

11 Ibid. Str. 68

ruský, běloruský a ukrajinský národy, a ruský jazyk původně označoval jazyk Kyjevské Rusi, který daná území zahrnoval. O několik století později, Francysk Skaryna, pochazející z města Polacak na území dnešního Běloruska (a v tu dobu součásti Velkoknížectví litevského), jako jeden z prvních v Evropě v roce 1517 „začal v Praze vydávat vlastní překlady Bible do staré běloruštiny, lidového jazyka svého rodiště“¹². Sam ale pojmenovával jazyk jako „rusky“. Stejným jazykem se do cca. 15 století mohlo domluvit i slovanské obyvatelstvo Moskevského velkoknížectví, státního útvaru v severovýchodní části Rusi¹³. Z etnologických přednášek na Evropské humanitní univerzitě v Minsku jsem se dozvěděla, že kvůli obrovskému vlivu církevnoslovanského jazyka a rozmanitého (i neslovanského) původu různých skupin obyvatelstva Moskevského velkoknížectví, již v 16 století existovaly slovníky z jazyka „ruského“ (jimž hovořilo slovanské obyvatelstvo Velkoknížectví litevského) a jazyka, kterým se mluvilo v Moskevském velkoknížectví.

V některých jazycích, například v běloruštině a polštině, dosud existují rozdílná slova, označující „ruský“ (jako vztahující k území Rusi) a ruský (vztahující ke státům-předchudcům Ruské Federace a k ní samotné).

Ruské impérium a následně i SSSR začlenily území Rusi do širšího státního kontextu. Již rusky jazyk (který panoval na území Ruského impéria a potom i SSSR) uměly nejen slované, ale i etnické skupiny rozmanitých neslovanských původů. Slovo „rusky“ v zahraničí se stalo zkreslujícím titulním označením, v podstatě, pro veškeré obyvatelstvo území bývalých Ruského impéria a SSSR, které bylo schopné domluvit se v ruštině.

Slovník Ožegova za „ruskojazyčné“ označuje „*lidé, kteří žijí mimo Rusko, pro které ruština je mateřštinou anebo druhým rodným jazykem (Ruskojazyčná populace)*“¹⁴. Za „ruskojazyčné“ jsou také označovány spisovatele, „*kterí nejsou ruské národnosti, ale píšou v ruštině*“¹⁵. Jako synonymum slova „ruskojazyčný“ slovník Ožegova uvádí pojem „rusky mluvící“. Další synonyma, kterou bychom mohli ruskojazyčného člověka označit je „rusofon“, i když dané slovo se téměř nepoužívá.

Jediná kniha z nalezených mnou v češtině, kde figuruje slovo „ruskojazyční“ v názvu, je kniha, věnována organizovanému zločinu s názvem „Ruskojazyční“ autora Miroslava Grossmana. Termín ruskojazyčný „je zde pracovně používán pro osoby pocházející ze zemí bývalého Sovětského svazu; ačkoliv ty dnes zažívají velmi odlišný vývoj – od nových členů Evropské unie v Pobaltí přes „demokracie“ ruského a ukrajinského typu až k asijským oligarchiím a běloruské diktatuře – je zde stále v určitém smyslu jednotícím prvkem ruština a „společná“ minulost socialistických republik“¹⁶. Daný popis se mi zdá vystízným, neboť poukazuje na různý původ

12 http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Skaryna (10.09.2012)

13 http://cs.wikipedia.org/wiki/Moskevsk%C3%A9_kn%C3%AD%C5%BEectv%C3%AD (10.09.2012)

14 <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/210622> (10.09.2012)

15 Ibid. (10.09.2012)

16 Grossmann, M., Roztočil V., *Ruskojazyční*. Praha : Věžeňská služba České republiky, 2005, str. 5.

členů popisované skupiny, ale zároveň i jednotící prvky.

Když jsem v časopisu Týden narazila na článek s názvem „*Ruskojazyčná komunita v Praze, budování města ve městě*“, očekávala jsem, že autorka Kateřina Svobodová bude zmiňovat příslušníky i jiných zemí, než Ruské federace. Ve článku však znělá spojení „ruská komunita“, „ruské peníze“, „bohatí rusové“, a i tam, kde se uvádělo město původu informátorů, byla zastoupená pouze města Ruské federace¹⁷. V této souvislosti se mi zdá, že slovní spojení „ruskojazyčná komunita“ obsahu článku úplně neodpovídá, jelikož v podstatě popisuje skutečně „ruskou komunitu“ (vztahující k Rusku samotnému), která nemůže plně zastupovat komunitu „ruskojazyční“.

Opačným příkladem ještě před měsícem mohl být website týdeníku *Pražský express*, kde se v sekcích s názvy „Русская Чехия“ („Ruské Česko“) a „Чехам о русских“ (Čechům o Rusech) psálo nejenom o ruské komunitě a občaních Ruské federace, ale i byli stále zmiňované bělorusové, ukrajinci a další. Daný týdeník je populární mezi rusky mluvícími obyvateli České republiky a koncem leta 2012, připravila jsem dopis, v němž jsem se redakce ptala, v jakém kontextu používají slovo „ruský“ a pokud tím míní „ruskojazyčný“, proč nedají dané označení do názvu sekce. Dnes v daných sekcích zůstaly absolutní většinou články o lidech, kteří etničtí Rusové jsou anebo z Ruské federace pochází. Příslušníci ostatních národností jsou zmiňované jen okrajově anebo se zúčastnili konkrétních rozhovorů, prováděných v ruštině. V popisu tydeníku samotném je také označeno, že je čtený ruským a ruskojazyčným publikem¹⁸.

Když jsem daný dopis připravovala, vedly mě k tomu otázku identity a osobního rozhodování, zda-li bych se mohla zařadit do pojmu „ruský“ pouze na základě použití mnou ruštiny v denní komunikaci anebo ne. Pro mě je odpověď jednoznačná: můžu být považována za „rusky mluvící“, jelikož rusky jazyk aktivně používám a je to můj jazyk mateřský. V žádném případě se ale necítím být označena slovem „ruská“, neboť pocházím z jiného státu než Ruska federace a nejsem etnická ruska (i když naše národy mají k sobě dost blízko).

V monografii s názvem „Ruská diaspora v České republice“ pod termínem „ruská“ jsou vnímáni „*lidé pocházející nejen z geografických hranic současného Ruska či ryze etničtí Rusové, ale i lidé z republik bývalého SSSR, kteří se ale jasně identifikují s ruskou kulturou a sami sebe považují za Rusy. Jde tedy o prolínání ruské etnické a kulturní identity. K tomuto prolínání došlo již v době Sovětského svazu, kdy byly ideologicky stírány národnostní rozdíly, takže se po rozpadu velké sovětské říše mnozí současní migranti v nově vzniklých státech nadále identifikovali s původní kulturou, kterou v nových podmínkách interpretovali jako ruskou*“¹⁹.

17 <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/1-/102-ceska-republika/10211-/-/109-socialni-oblast/6405-ruskojazyčna-komunita-v-praze-budovani/> (11.09.2012)

18 <http://www.prague-express.cz/>

19 Sládek, K., *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiozní variabilita ruských migrantů*. Praha :

Takže v dané situaci vidíme, že hodně důležitou je i otázka samoidentifikace (v případech, kde státní příslušnost a etnikům nerozhodují).

V práci „Jsem imigrant = Ja immigrant“ jsem narazila na výstižný popis situace „Většina imigrantů z bývalých sovětských republik se dá označit za rusky mluvící osoby. Ruština je jazykem, který téměř všichni velmi dobře ovládají a mohou se jím navzájem dorozumět. Člověk, který mluví rusky, ale, vůbec nemusí být Rus. Ve skutečnosti jsou mezi lidmi z Ruské federace a z postsovětských zemí výrazné národnostní rozdíly... Označení „ruskojazyční cizinci“, které se někdy používá, je tedy poněkud zjednodušené a příslušníky některých národů vnímané jako nežádoucí“²⁰.

Ve své práci slovem „ruskojazyčný“ (rusky mluvící) budu označovat člověka bez ohledu na národnost a země původu, který rusky umí jako mateřský anebo druhý jazyk a v komunikaci s jinými rusky mluvícími lidmi ho aktivně ho používá. Pod „ruskojazyčným spolkem/komunitou“ budu rozumět společenství lidí bez ohledu na jejich státní a etnickou příslušnost, kteří v rámci daného společenství používají ruštinu jako jazyk hlavní.

2.1.2. Rusky mluvící migranti v Praze.

Statistiky nám dávají přehled počtu cizinců dle jejich státního občanství, kolik ale cizinců skutečně umí rusky a odkud jsou z daných statistik nepoznáme. Zatím můžeme zkusit odhadnout odkud by rusky mluvící pravděpodobně mohli přijet. Z předchozích obrázků a tabulek bych odhadovala, že největší zdroj rusky mluvících migrantů můžeme hledat v patnácti nezávislých státech, vzniklých po pádu SSSR. Velké ruskojazyčné komunity bychom také mohli nalézt například v Izraeli, kde dle odhadu rusky mluví každý pátý občan. Přesný počet ruskojazyčných lidí ze všech těchto zemí bychom mohli určit pouze tehdy, kdybychom se každého zvlášť zeptali, zda-li člověk umí rusky, a na jaké úrovni ho umí (pokud na úrovni cizího jazyka vyučeného ve škole, již by do naší cílové skupiny nezapádal). Jen pro relativní znázornění vytvořila jsem tabulku počtu cizinců podle země původu, žijících v Praze, abychom alespoň mohli vidět, které země jsou zastoupené nejvíc. Údaje v tabulce jsou z roku 2011, nezahrňují azylanty a lidé s Českým státním občanstvím.

Obrázek č. 4.²¹

Pavel Mervart, 2010, str. 10.

20 Pešková, M., *Jsem imigrant = Ja-immigrant : imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. Ústí nad Labem : Vlasta Králová, 2006, str. 95.

21 Počty cizinců v Praze převzaty z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001 dne 11.09.2012,

Země	Počet cizinců v Praze
Arménie	888
Ázerbájdžán	407
Bělorusko	1746
Estonsko	53
Gruzie	568
Izrael	453
Kazachstán	2498
Kyrgyzstán	453
Litva	158
Lotyšsko	88
Moldavsko	3072
Rusko	18703
Ukrajina	49180
Uzbekistán	1298
Tadžikistán	80
Turkmenistán	31

Jak vidíme, jsou v Praze nejvíc zastoupené skupiny státních příslušníků Ukrajiny, Ruska, Moldavska, Kazachstánu a Běloruska. Jsou to země, kde je ruština, dle předchozích zkoumání, zastoupena nejvíc. Minimálně 80% populace daných států ovládají ruštinu na pasivní úrovni. A i v těch zemích, kde ruština nemá oficiální status (viz obrázek č. 2), minimálně polovina lidí stále umí používat ruštinu aktivně (viz obrázek č. 3).

Těžko můžeme přesně definovat kolik lidí z kterých zemí mohou být označovány za ruský mluvící, ale i z daných statistik vyplývá, že v Praze budou umět rusky tisíce lidí jako mateřský nebo druhý jazyk. Pokud se budou sdružovat pouze na základě jazyka a neomezovat se na příslušnost k jednomu státu, můžeme mluvit o skupinách ruský mluvících migrantů v Praze (jako příklad - Klub PRAGmatiki).

Pokoušela jsem se najít bakalářské a diplomové práce, které by zkoumaly ruskojazyčné migrantské komunity z Prahy nebo spolky v širším geografickém kontextu, se zaměřením se na více zemí původu. Podařilo se najít bakalářskou práci na téma „*Analýza mluvené češtiny u ruský mluvícího etnika*“, obhájené v roce 2011 autorem Timurem Uzbekovym. Zajímalo mě především, koho autor zahrnuje do ruský mluvícího etnika. Z práce jsem zjistila, že autor má na mysli přistěhovalci ze všech republik bývalého Sovětského svazu (dokonce zmiňuje i Mongolsko) a uvádí celkové počty cizinců dle statistik CSU roku 2010 následujícím způsobem: „z celkového počtu 426

511 cizinců na území ČR ke dni 31. 8. 2010 činí počet rusky mluvících cizinců 180 544 osob, což tvoří 42 %. Z celkového počtu 174 národností je evidováno 12 rusky mluvících národností (ruská, ukrajinská, běloruská, moldavská, gruzínská, arménská, ázerbájdžánská, kazašská, kyrgyzská, tádžická, uzbecká, mongolská)²². Jak jsem již naznačovala výš, nemůžu označovat každého občana zemí bývalého Sovětského svazu za rusky mluvícího v kontextu dané práce (například, dle obrázku č. 3, v Tádžikistánu pouze 20% obyvatel umí rusky aktivně, a necelá polovina populace – pasivně), proto v tomto bodu s autorem nesouhlasím.

V ostatních nalezených pracích základním prvkem určujícím vzorek byla většinou země původu migrantů anebo jejich etnická příslušnost. Práce se převážně tykaly migrantů z Ukrajiny (integrace migrantů do České společnosti, pracovní migrace, manželství atd.). Mezi autory, které k migrantům z Ukrajiny vytvořili více prací patří, například, Yana Leontiyeva²³, která zkoumala nejenom diverzitu postojů v rámci Ukrajinské komunity v ČR, ale také vytvořila řadu článku o migračních z bývalého SSSR. Další nalezené práce se také tykaly migrantů z Ruska a Běloruska. Autorka řady prací je Michaela Šmídová, která zkoumala, mimo jiné, skupiny běloruských studentů a politických uprchlíků, vnímání Rusů Čechy, a naopak, pohled Rusů na Čechy atd.²⁴) Na Fakultě humanitních studií UK byly obhájeny minimálně čtyři práce, týkající se studentů z Kazachstánu (tykaly se autoobrazů kazašských vysokoškoláků a jejich identity, pohledu na vysokoškolské vzdělání a socio-kulturní adaptace na české prostředí). Další nalezená práce je věnovaná arménské komunitě²⁵ na pozadí konceptu transnacionální migrace. Jak vidíme, nejvíce zastoupené migrační skupiny ze zemí bývalého Sovětského svazu se nachází ve středu vědeckého zájmu.

Na závěr bych chtěla zmínit knihu, která zkoumá skupinu migrantů z bývalých zemí SSSR se zaměřením převážně na migranty ze slovánských zemí (Rusko, Ukrajina, Bělorusko). Podává zajímavý pohled nejen na život migrantů v Čechách, ale i poznatky ke vnímání Čechy Ruska a jiných zemí bývalého Sovětského svazu spolu s jejich lidmi. V daném kontextu mě zajímají poznatky české veřejnosti o zemích bývalého SSSR (stále hlavního zdroje rusky mluvících migrantů), a i některé stereotypy, které jsou o daných zemích a národech zakotvené. Považuji to za důležité, protože informátoři v mém výzkumu vnímají předsudky jako brzdou pro integraci do místní společnosti a problém, který jim brání v navázání bližších vztahů s Čechy.

„Tak v dnešní stereotypní představě mladých Čechů o Rusku dominuje vlastnost „velká, obrovská země“ co do rozlohy. Do jisté míry si Rusko v očích Čechů zachovává statut velmoci (často s dovětkem, že spíše v historickém smyslu). Po představě velikosti následuje „zima“ (s

22 Uzbekov, T. „Analýza mluvené češtiny u rusky mluvícího etnika“, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011, str. 13.

23 Leontiyeva, Y. *Ukrajinská komunita v České republice heterogenita postojů a sociální distance*. Praha, 2004.

24 Například, Šmídová, M., *Běloruští studenti na českých školách a jejich vztah k běloruským krajanům, Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: ERMAT, 2008.

25 Lhotová, J., „Arménská komunita v ČR na pozadí konceptu transnacionální migrace“. Praha, 2009

přidruženou asociací „Sibiř“), a pak „vodka“, „bída“ a „komunismus“²⁶. Co se týče povědomí o dalších zemích, jako jsou Bělorusko, Ukrajina, země Kavkazu a Střední Asie, autorka ho hodnotí jako „obecně nižší, než povědomí o Rusku“. Například Ukrajina je spojována buď s velkým počtem pracovních migrantů (dělníků), nebo „Oranžovou revolucí“. O Bělorusku je známo ještě méně a většina informací je spojena s nedemokratickým režimem v zemi (prezidentské volby v roce 2006) a prezidentem Lukashenkem. Co se týče dalších regionů, „v obrazu vytvořeném o kavkazských národech se v daleko větší míře projevuje vědomí jinakosti, ať již ve způsobu života, temperamentu a kultuře, nebo v nekonečných národnostních a náboženských sporách. Obecně Češi vnímají Kavkaz jako zonu velmi problematickou, mnohonárodnostní, zasaženou opakujícími se boji za území. Jednotlivé národnosti však rozlišují ztěží a celý Kavkaz obvykle vztahují k Rusku.

Jako konfliktní je vnímána i Střední Asie, přičemž málokdo ví, jaké přesně státy se na jejím území rozkládají...Této oblasti je také připisována obrovská zaostalost („středověk“, „negrarnotnost“, „chudoba“)²⁷.

Přišlo mi zajímavé, jak v dané knize je popsán dvojitý vztah ze strany migrantů, žijících v ČR k cizincům (přijíždějícím jako turisté) a krajanům ze stejných zemí, autorka tomu říká „dvojitý metr“. Ukázalo se, že a i Češi, a i samotní imigranti z bývalého Sovětského svazu často vnímají dočasně přijíždějící cizinci lépe, než imigranty ze stejných zemí, kteří tu v České republice žijí.

Jak vidíme, za hlavní zdrojový region, odkud rusky mluvící migranti do České republiky přichází, je právem považované území bývalého SSSR. Můžeme pozorovat, že na jedné straně, čím dál tím víc jednotlivé národy již nejsou vnímány jako něco totožného s Ruskem, Češi, a i sami ruskojazyční si pomalu všimají odlišnosti suverenních států a jejich lidí populací. Na straně druhé, „jsou republiky bývalého SSSR i nadále vnímány jaksi jednotně, jako dříve spolu neoddělitelně spjaté a dnes si sobě podobné“²⁸.

2.2. Koncept kulturní produkce.

Slovní spojení kulturní produkce jsem poprvé objevila v článku Ondřeje Daniela „Virtualní primordialismus: transnacionalní síť a kulturní produkce diaspor (příklady Bosňaků a Kabyľů)“, v němž autor zkoumá příklady kulturní produkce diaspor (zejm. blogy, hudbu, významy domova a tradic). Pojem „kulturní produkce“ ale vysvětlen nebyl. Rozhodla jsem se autorovi článku napsat a zeptala jsem se, co pod kulturní produkci rozumí. V odpovědi zaznělo, že spojení „kulturní

26 Pešková, M., *Jsem imigrant = Ja-immigrant : imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. Ústí nad Labem : Vlasta Králová, 2006, str. 37.

27 Ibid. Str. 38.

28 Ibid. Str. 42.

produkce“ autor používá „*spíš jako operativní pro popsání vlastní produkce migrantů*“²⁹. Také jsem dostala doporučení podívat se na teorii populární kultury a díla Pierra Bourdieua a jeho žáku, kteří pole kulturní produkce zkoumají. Teorie kulturního pole předpokládá situování kulturních děl do kontextu sociálních podmínek jejich výroby, oběhu a spotřeby³⁰.

Keith Negus ve svém článku ztotožňuje kulturní produkci s produkcí (výrobou) kultury (v kontextu článku se tvoří hudební žánry)³¹, takže spíš poukazuje na proces.

Niyi Afolabi ve své knize „*Afro-Brazilians: Cultural production in a racial democracy*“ pod kulturní produkci rozumí „*souhrn kulturních projevů od performativní a umělecké až po intelektuální produkci*“³².

Pierre Bourdieu uvádí koncept „*pole kulturní produkce*“, kam zařazuje veškerou kulturní formu nebo kulturní praktiku. Dané pole, dle názoru Bourdieua, existuje ve vztahu k jiným formám a praktikám, také k jednotlivcům, kteří jsou zapojeni do vytváření a ohodnocení daných forem a praktik. Postoje, které dané jednotlivci zaujímají je dané pole objektivně strukturováno, a vztahy mezi těmito postoji vytváří pole možných strategií. Z pohledu Bourdieua je „*estetická strategie (position-taking)*“ v rámci pole určována bojem za symbolický zisk a / nebo ekonomický zisk, což je kulturní status a / nebo materiální výnos. V první řadě se to určuje strukturou pole samotného³³.

V této souvislosti se mi zdá relevantním koncept „populární kultury“ v podání Johna Fiskeho. V českém překladu kapitoly Johna Fiskeho „*Understanding Popular Culture*“ je populární kultura definována „*ne jako proces konzumace, ale jako kultura, tj. aktivní proces vytváření a oběhu významů a požitků*“³⁴. Další důležitou charakteristikou je to, že „*populární kultura je vytvářena lidmi na rozhraní výrobků kulturního průmyslu a každodenního života; populární kultura je vytvářena lidmi, není jim vnucená, pochází zevnitř, zdola, ne shora; populární kultura je uměním využít toho, co poskytuje systém*(de Certeau, 1984)³⁵.

3. Metodologie.

29 E-mail od 10.06.2012

30 Bourdieu, P.: *The field of cultural production: essays on art and literature/ Pierre Bourdieu*; edited and introduced by Randall Johnson, Cambridge: Polity, 2003.

31 „production of culture“ v Negus, K. *Cultural production and the corporation: musical genres and the strategic management of creativity in the US recording industry, Media, Culture & Society*. SAGE Publications, London, Thousand Oaks and New Delhi, © 1998 Vol. 20: str. 359.

32 v jazyku originálu „the sum total of cultural manifestations from performative and artistic to intellectual production“ - Afolabi, N.: *Afro-Brazilians: Cultural Production in a Racial Democracy (Rochester Studies in African History and the Diaspora)*, Rochester, N. Y. : University of Rochester Press, 2009, str. 4.

33 Brown, N., Szeman, I., *Pierre Bourdieu Fieldwork in Culture*, Rowman & Littlefield, 2000, str. 166.

34 John Fiske, S.H. „*Understanding Popular Culture*“, překlád kapitoly „*Komodity a kultura*“, přeložila Monika Metyková, v *Revue pro média* č. 1: *Média a populární kultura*, Prosinec 2001, s.1.

35 *Ibid.* s. 2

Jednou z inovací etnologického bádání ve zkoumání otázky migrace a téma adaptace a integrace do jinokulturního prostředí je předpoklad, že cizinci přicházejí do nového prostředí jen zřídka proto, aby se plně integrovali do jeho struktur. Chtějí v nových zemích žít životy se svými rodinami a udržovat kontakty i se svými blízkými, kteří žijí tisíce kilometrů za hranicemi cílové země. Řadu sociálních institucí, které jim v cílové zemi nevyhovují, si vytvoří paralelně znovu. .³⁶

Podle výsledků sčítání lidu z roku 2011 žije v Praze přes 200 tisíc cizinců - každý sedmý Pražan tak má rodný list v jiném jazyce než v češtině. Čtvrtina z nich je z Ukrajiny, dalších 22 tisíc z Ruska.³⁷

Prostřednictvím svého výzkumu chci uvést českého čtenáře do světa rusky mluvících migrantů z Prahy. Nezkoumala jsem, zda-li vytváření migrantských spolků a občanských sdružení má pozitivní nebo negativní dopady na Českou společnost, ani jsem se nevěnovala problematice integrace rusky mluvících migrantů do české společnosti jako otázce primární. Chtěla jsem prozkoumat, „čím“ žijí rusky mluvící migranti v Praze přes prizma jejich vlastní kulturní produkci. „Žít něčím“ znamená veškerou aktuální činnost, události, témata, hodnoty, které v daný okamžik (období) život člověka naplňují a jsou pro něj aktuální a důležité.

„Kulturní produkce“ jsem v daném výzkumu použila jako pojem pro označení procesu vlastní kulturní tvorby migrantů a nahlížet na ní budu z perspektivy position-taking³⁸ tvůrců dané kulturní produkce (jejích strategií, postojů a hodnot, které dané kulturní produkci přidávají). Zaměřila jsem se na činnost jednoho konkrétního spolku, sdružujícího rusky mluvící obyvatele Prahy, jménem Klub PragMatiki a jeho hlavní projekt - talentovou soutěž Kolorit 2012.

3.1 Výzkumná strategie.

Při výběru výzkumné strategie jsem se řídila některými zásady: potřebovala jsem zvolit vhodnou strategii na to, abych ji mohla použít na užší skupinu lidí a kulturní produkci (specifický fenomén), vyskytující v dané konkrétní skupině. V materiálech k e-kurzu Úvod do společenskovedních metod Fakulty humanitních studií, a konkrétně v prezentaci o Kvalitativní strategii výzkumu, se uvádí, že kvalitativní výzkum je takový výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur a jehož cílem je zjistit pokud možno veškeré jevy, které se vyskytují ve vybrané skupině, a tyto jevy pak interpretovat; tj. nalézat v dané skupině nějaké struktury, vazby, pravidelnosti³⁹. Tato definice

36 Uherek, Z., Korecká, Z., Pojarová, T., a kol. : Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2008, str. 6.

37 Zdroj:http://praha.idnes.cz/rusky-smichov-ukrajinske-bechovice-v-praze-zije-200-tisic-cizincu-px1-/praha-zpravy.aspx?c=A120217_1734761_praha-zpravy_ab Naposledy shlédnuto dne 16.06.2012

38 Viz. Koncept Bourdieu str. 16 této práce.

39 <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

přesně odpovídala mému projektu výzkumu. Navíc jsem chtěla nahlédnout do dané problematiky z perspektivy aktérů (lidí, kteří se na vytváření kulturní produkce podílejí), pochopit hodnoty, významy a obsahy z jejich pohledů, proto si myslím, že daná metoda je nejvhodnější.

3.2. Techniky sběru dat.

Abych mohla určit, jaké techniky sběru dat použiji, nejdřív jsem se zamyslela nad otázkou, jaké data budu potřebovat. Projekt Kolorit 2012 je talentovou soutěží, která proběhla dne 25.08.2012. Výzkum jsem začala koncem jara 2012, kdy organizátoři začali dávat dohromady letošní ročník soutěže. Já jsem se stala součástí organizačního týmu projektu Kolorit 2012. Chtěla jsem se zaměřit na soutěž samotnou a na postoje organizátorů k tvorbě dané kulturní produkce, během krátkodobého terénního výzkumu, proto jsem si vybrala kombinaci následujících technik zúčastněné pozorování, polostrukturované interview a, jen okrajově, nevtíravé techniky sběru dat:

1. Zúčastněné nestrukturované pozorování. Byla jsem sama součástí daného prostředí a měla jsem přirozenou pravidelnou komunikaci s lidmi z organizačního týmu soutěže Kolorit 2012, pravidelně jsem pozorovala, jak spolek funguje a čím žije, proto jsem nechám svou identitu odhalenou, neboť jsem se domnívala, že odhalení mé identity v daném případě výzkum neznemožní a je to lepší z etického hlediska, než identita skrytá.

2. Postoje tvůrců kulturní produkce jsem získala pomocí rozhovorů, zvolila jsem polostrukturované interview, neboť jsem si myslela, že při vyjadřování se o jevech, o kterých jsem chtěla vědět (kulturní produkce a postoj organizátorů) je důležité, aby tazatel i informátor nebyli svazováni příliš pevně danými formulacemi otázek, měli dost prostoru a možnost přijít k tématům, které umožní hlubší pochopení zkoumaného problému. Okruhy pro polostrukturovaný rozhovor byly určeny hlavně výzkumnými otázkami a výběrem aktivity spolku, ke které jsem potřebovala informace od pořadatelů. Ptala jsem se hlavně na okolnosti vstupu a činnost těchto osob v rámci Klubu PRAGmatiki (a konkrétně i na jejich zodpovědnosti v rámci projektu Kolorit 2012), postoje organizátorů ke kulturní produkci spolku (zejména k talentové soutěži Kolorit 2012).

3. Nakonec jsem také použila nevtíravé techniky sběru dat, ale jen okrajově pro lepší představu o klubu a jeho činnosti, a také pro zlepšení kvality rozhovorů s tvůrci materiálů. Byla to všechno virtuální data, čerpala jsem z pramenů primárních a sekundárních (písemné, nepsané ikonografické, audiovizuální).

3.3. Vyběr vzorku.

Jako strategii výběru vzorku jsem zvolila účelový výběr: vybírala ty členy Klubu PRAGmatiki, kteří se podílejí na vytváření kulturní produkce spolku. Hledání tvůrců kulturní produkci mi ulehčil

pouze ten fakt, že jsem byla součástí organizačního týmu a měla jsem přístup k jmennému seznamu (který nakonec skutečnému složení týmu odpovídal jen částečně a změnil se několikrát). Před začátkem výzkumu jsem nevěděla přesný počet možných rozhovorů také z důvodu dynamického týmu a nepřítomnosti většiny jeho členů na organizačních schůzích. Nakonec možných informátorů bylo sedmnáct, s šestnácti z nich se mi podařilo udělat rozhovory.

Co se týče informátorů, byly to členy Klubu PRAGmatiki, ruský mluvící migranti ve věkovém rozmezí od 21 do 51 let. Přijeli z Ruska, Běloruska, Ukrajiny, Izraele z naprosto různých důvodů (viz seznam informátorů). Žijí v Praze anebo blízko Prahy. Ve vztahu ke klubu je daný vzorek homogenní i přes různorodý původ a věk informátorů.

Výzkum se prováděl hlavně v červnu-srpnu 2012. Prostředí výzkumu zahrnovalo setkání organizačního týmu Koloritu 2012, zkoušky a workshopy účastníků soutěže (dvakrát do týdne), páteční piva (dle domluvy s účastníky rozhovorů). Absolutní většina aktivit (setkání týmu, zkoušky, páteční piva) probíhala v barech a restauracích v centru Prahy.

3.3.1. Informátoři.

Během výzkumu jsem udělala rozhovory s 16 členy organizačního týmu soutěže Kolorit 2012. Tady je seznam informátorů (ve formátu jméno, pohlaví, věk, země původu, dosažené vzdělání, momentálně vykonávané povolání, důvod příjezdu do ČR):

1. Anna – žena, 38. Původem z Běloruska, vystudovala VŠ v oboru elektrárenské inženýrství, do Prahy v roce 2006 přijela pracovat, momentálně je manažerkou v mezinárodní firmě prodávající oblečení;
2. Alina - žena, 32. Narodila se na Ukrajině, ve 20 letech se přestěhovala s rodinou do Izraele. Tam vystudovala VŠ mody a designu v oboru textil, móda. Do České republiky přijela v roce 2005 poté, co ji Izraelská firma působící na území České republiky nabídla práci v oboru za výhodných podmínek (dobré platové ohodnocení, firemní byt, proplacení letenek, zařizování náležitostí k pobytu);
3. Vadim- muž, 24. Narodil se v Rusku, v Sibíři. Do České republiky se přestěhoval s rodiči, když mu bylo 16 (zejména kvůli studiu). Nejdřív žil v Berouně, před rokem se jeho trvalým bydlištěm stala Praha. Dokončil VŠ v oboru management, následně pak i konzervatoř v Praze. Momentálně působí jako hudebník v několika pražských kapelách, učí děti hře na kytaru.
4. Pavel - muž, 30. Narodil se v Rusku od 11 let žil v Izraeli. Do České republiky se přestěhoval v roce 2006 žít a pracovat také i z toho důvodu že se tu zamiloval do slečny. Má nedokončené vysokoškolské vzdělání, pracuje jako IT poradce.

5. Světlana- žena, 29, pochází z Běloruska. V Bělorusku získala titul Mgr. v oboru „Cizí jazyky“ (angličtina, italština). Následně chtěla studovat v Itálii, kam ji přijali na VŠ, ale ambasáda ji zamítla vízum. V roce 2005 přijela do Prahy, kde nastoupila na VŠ v oboru finance, uznala diplom z Běloruska. Původně zde plánovala zůstat pouze na jeden rok a následně jet do Itálie, ale zalíbilo se jí v Čechách a bydlí tu již sedm let. Pracuje v mezinárodní firmě, prodávající ropné produkty, oddělení financí;
6. Diana - žena, 41, přijela z Ruska s manželem a dětmi v roce 2009 poté, co v Moskvě byly výbuchy domů a vlaku v metru, kterým zrovna měla jet do práce. Přijeli, aby tu zůstaly (aby děti měli bezpečnou budoucnost). Před tím žili asi půlroku ve Finsku, ale bylo tam těžké najít práci a žít tam bylo drahé. Má vysokoškolské vzdělání v oboru design, pracuje jako web-designer pro firmu, která sídlí v Moskvě;
7. Ivan - muž, 36, přijel z Ruska v roce 2004 do České republiky žít, volba byla náhodila, chtěl pouze rychle odjet pryč, má svojí IT firmu;
8. Anton - muž, 31, Rusko. Do České republiky se přestěhoval v roce 2008 žít, zalíbilo se tu. Má VŠ technického směru pracuje jako fotograf;
9. Inna- žena, 42, přijela z Ruska v roce 2001 (rodinná migrace) protože je Česká republika komfortní země pro adaptaci. Má VŠ ekonomického směru, pracuje jako účetní v Česko-americké firmě;
10. Maksim - muž, 31, Rusko. Když si s manželkou vybírali, kam imigrují, chtěli do klidné civilizované evropské země, zvolili Českou republiku. Pracuje jako realitní makléř⁴⁰;
11. Valerij- muž, 30, přijel z Ruska v roce 2008, aby tu zůstal žít. Vzdělání – středoškolské s maturitou (obor - elektromechanika), v současné době pracuje jako automechanik;
12. Makar – muž 43, narodil se na Ukrajině, od roku 1992 bydlel v Izraeli, Anglii, Irsku, Kanadě. Do Prahy přijel v roce 2001 na sraz s rodiči (byly na dovolené) a rozhodl se zůstat tu. Má dvě vysokoškolské vzdělání;
13. Karina - žena, 21, pochází z Ruska. Do České republiky přijela v roce 2008 studovat na VŠ (momentálně studuje ČVUT obor Letecká doprava);
14. Daria - žena, 23, přijela z Ruska v roce 2011 získat druhé vysokoškolské vzdělání (obor management, první vzdělání – obor filologie a kulturologie). Českou republiku vybrala proto, že už tu měla známé, kteří odjeli před tím, a jim se tu líbilo. Je tu menší jazyková bariéra a vzdělání je levnější než v Rusku. Pracuje na částečný úvazek v cestovní kanceláři,

⁴⁰ Poznámka autorky: dobu příjezdu ani dosažené vzdělání neuvedl.

- také píše články pro ruskojazyčné noviny v ČR a někdy i pro noviny v Rusku;
15. Ignat - muž, 33, přijel z Ruska v roce 2007, kvůli manželce (je z České republiky). Má dvě vysokoškolská vzdělání jedno z nich dostal v Praze v FAMU (zvukorežisér). Pracuje ve firmě, která prodává oblečení;
 16. Vladislav - muž, 51 před půlrokem (v roce 2012), aby se tu usadil. Před tím chvíli žil ve Finsku. Má VŠ vzdělání v oboru právo, ale v oboru nikdy nepracoval. V České republice má firmu, která konstruuje počítače, sám Sergey se zaměřuje na reanimaci informace z veškerých nosičů, dostal přezdívku „počítačový doktor“.

3.4. Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat.

Po skončení výzkumu měla jsem data sebraná nevtíravými technikami, poznámky z terénu a přepsané rozhovory. Jedná se tedy o data různé povahy. Data získaná nevtíravými technikami sloužila pro lepší představu o klubu a jeho aktivitách. Data získaná na základě zúčastněného pozorování prohloubila vhled do způsobu prezentace aktivit spolku a vztahů v kolektivu. Polostrukturované rozhovory pak přinesly data, která jsem hlavně využila pro interpretaci postojů a hodnot, které aktéři sdílí či naopak je diverzifikují.

Analýza probíhala od počátku sběru dat a průběžně. V prvním kroku jsem zanalyzovala produkci spolku prezentovanou na webu a v jiných doprovodných materiálech. Poté jsem provedla zúčastněné pozorování a souběžně také polostrukturované rozhovory a analýzu nově vznikajícího materiálu na webových stránkách soutěže.

Pro analýzu dat využila jsem metodu otevřeného kódování. Zdá-se mi nejvhodnější, neboť je to induktivní metoda vytváření kódů pro „*identifikaci relevantních jevů, koncentraci příkladů jevů a rozborů jevu tak, aby našli jejich společné znaky, rozdíly, vzorce, struktury*“ (Glazer-Strauss, 1978)⁴¹. Je to metoda časově náročná, ale na druhé straně dává dobrý přehled dat a usnadňuje práci s nimi, dává možnost rychleji najít mezi jevy souvislosti.

3.5. Hodnocení kvality výzkumu.

Vysoká validita výzkumu byla zaručená zaprvé kombinací různých zdrojů dat (od informátorů, z terénu, z virtuálního prostoru), a také tím, že jsem měla relativně malý výzkumný vzorek, který mi umožnil získat hlubší náhled do problematiky. Ten fakt, že jsem součástí spolku, na jedné straně, měl přínos (vyšší důvěra účastníků, otevřenost v poskytování informace). Jako možný negativní následek, na straně druhé, jsem viděla nebezpečí přílišné reaktivity, že pod mým okem výzkumníka se členové spolku budou záměrně chovat tak, aby prezentace spolku v mé práci byla co nejvíce pozitivní (například že by vytvářeli nějakou produkci jenom proto, abych ji popsala ve výzkumu).

41 Zdroj: prezentace o redukci a analýze dat v kvalitativní výzkumné strategii: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course>.

To jsem však prakticky nezažila. Svoje výzkumné postupy a svoji pozici v terénu jsem musela neustále reflektovat. Také jsem stále reflektovala i to, zda-li jsem se držela původního tématu a záměru výzkumu. Musím také podotknout, že se daný výzkum vztahuje na kulturní produkci a postoje vzniklé v rámci jednoho spolku, v konkrétní (a relativně krátké období) a získaná data nelze aplikovat na ostatní ruský mluvící migranty z Prahy nebo mimo ni.

3.6. Etické otázky výzkumu.

Během svého výzkumu jsem se maximálně snažila dodržovat se všech etických principů. Před začátkem a v průběhu výzkumu jsem věnovala zvláštní pozornost existujícím etickým kodexům a směrnicím například České asociace pro sociální antropologii a Akademie věd České republiky (také jiným, nabídnutým v e-kurzu⁴²).

Rozhodla jsem se, že pokud lidé nebudou chtít na nějaká témata mluvit, ale bude na ně tlačit ten fakt, že jsme přátelé, tak raději tyto data nezískám. Účast ve výzkumu měla být naprosto dobrovolná. Než výzkum začal, vysvětlila jsem každému účastníku, o čem daný výzkum je, kde daná data budou použita a jakým způsobem zveřejněny – pořídila jsem od každého účastníku výzkumu informovaný souhlas (ústní), také připomněla, že veškeré informace, které chtěli poskytnout, by měly být poskytovány dobrovolně. Účastníci výzkumu také věděli že mohou z výzkumu kdykoliv vystoupit. Všichni informátoři, se kterými jsem rozhovor dělala jsou anonymizováni.

Snažila jsem se být pečlivá ve zpracování materiálů. Největší ohrožení jsem v daném případě viděla v tom, že se členy spolku navzájem znají, a při zveřejnění negativních názorů na projekt, tým anebo činnost klubu samotného, dle profilu informátorů (pokud je u výpovědi uveden) by identitu informátora mohli odhalit. Tomu jsem se snažila co nejvíc vyvarovat.

Také se účastníci výzkumu ptali na to, co říkali jiní účastníci. Proslechnutí záznamu rozhovorů, ani vykrývání informace, sdělené jinými účastníky jsem z etických důvodů neumožnila. Co se týče principu důvěryhodnosti dat, dbala jsem na to, aby žádná data nebyla ve výzkumu prezentována ve spojení s konkrétní osobou (obzvláště data z webových stránek a sociálních sítí, vzniklé před zahájením výzkumu). Některé zdroje (fóra na webu, například) mohou mít osobní povahu a narušovat soukromí osob, proto jsem byla moc pečlivá ve výběru a zpracování informace vůči informátorům. Při provádění výzkumu jsem také měla na paměti etický způsob přesné citace a parafráze dat ze sekundární literatury.

42 Zdroj: prezentace o etice výzkumu: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course>

4. Analyza.

4.1. Klub PRAGmatiki jako nezisková organizace, mise a činnost klubu.

PragMatiki (od slov „Prague“ a „Mates“ = „přátele z Prahy“) vznikl nejdřív jako neformální spolek rusky mluvících lidí v sociálních sítích v roce 2007, a po řadě úspěšných setkání a aktivit v reálném životě od roku 2008 nabyl svůj název a získal status občanského sdružení.

Když se ptám členy klubu o tom, jak vznikl, vypráví o době kolem roku 2007, kdy se zakladatelé (a někteří z nich, jako například Pavel, Sofia a Alina, i dosud neaktivnější členy spolku a zároveň iniciátoři a organizátoři naprosté většiny akcí klubu) seznámili mezi sebou v práci a prostřednictvím webu www.mamba.ru⁴³. Tak se postupně vyhranila skupinka lidí z Prahy, kteří hledali v nové zemi kamarády.

„S lidmi, kteří u zrodu PRAGmatiků stali, jsem se seznámila přes kolegyni Sofiu v roce 2007. Nejdřív komunikace probíhala na internetu, pak jsme se domluvili oslavit spolu Nový rok 2007/8 a přišlo mnohem víc lidí, než jsme očekávali. Tak jsme se začali pravidelně scházet na oslavu svátků. Při přípravě svátku Dnu Kosmonautiky (12 dubna roku 2008), a z této příležitosti i oslavy s názvem Kreveta v kosmu rozhodli jsme se, že se chceme prezentovat jako skupina, a vymyslíme si proto název. Tak vznikl spolek PRAGmatiki (od slov Prague Mates, pražští přátele). Od té doby jsme se začali scházet pod jménem Klub PRAGmatiki“. (Alina).

Jak se zjistilo, název akce *Kreveta v kosmu* patřil Makaroví: *„No, vlastně legendární Kreveta v kosmu byl můj nápad. Říkal jsem ostatním, že mám chuť na krevety, a že jestli nepůjdeme spolu někam na krevety při nějaké příležitosti. Vymyšlení příležitosti netrvalo dlouho, nejbližší svátek v kalendáři byl Den kosmonautiky. Takže ze spojení Dne kosmonautiky a nápadu dat si krevety zrodila se akce „Kreveta v kosmu a zároveň i Klub PRAGmatiki“* (Makar).

Nejjednodušší způsob zjistit, co je Klub PRAGmatiki, je podívat se na jejich webové stránky www.pragmatiki.org. Na stránkách se Klub prezentuje takto: *„Klub PRAGmatiki - nevládní organizace, obce (komunita), živá sociální síť rusky mluvících lidí, kteří žijí v České republice. Je to otevřené multikulturní sdružení zajímavých, kreativních lidí s aktivním přístupem k životu. Klub pomáhá najít si nové přátele, spojuje lidi dle jejich zájmů a umožňuje jim společnou realizaci kreativních a sociálních projektů, což usnadní jejich integraci do české společnosti. Naše základní principy - ve zkratce: otevřenost, zaměření se na lidi kolem nás, antidiskriminace, společenská*

⁴³ velký web-seznamka, v níž si lidé podle momentálního místa bydliště mohou vyhledat kamarády anebo potenciálního partnera

*odpovědnost, vybudování nových přátelství, objev a rozvoj talentů, základní komunikační jazyk – ruština (není to ale povinné)*⁴⁴

Zajímavé je to, že Klub PRAGmatiki je ve skutečnosti spojením těchto tří rovin – neziskové organizace, komunity a sítě.

Rovina neziskové organizace je, na první pohled zvenčí, jaksi skrytá a neviditelná. Na webu klubu se zmiňuje, že PRAGmatiki jsou občanské sdružení, ale stanovy organizace, mise, ani ve strukturované podobě detailní činnost organizace jako takové nejsou na webu PRAGmatiků. Z pozorování, rozhovorů a zkušeností vím, že organizace nemá klasickou kancelář ani stále zaměstnance, kteří píšou projekty a shání finance. Projekty se ale pořádají, organizace má i účetního. Dá se ale těžko říct, kdo konkrétně a které projekty dělá. Nejasným zůstává také určení členů organizace, jestli jsou to lidé, kteří jsou uvedené jako členové sdružení na papíře, anebo i ti, které vidím na aktivitách spolku. Kdo ale z nich? Nebo všichni?

Dle pozorování v terénu jsem přišla k závěru, že většina lidí, které se kolem spolku sdružují, a navštěvují akce klubu, vnímají Klub PRAGmatiki ne jako organizaci, ale jako komunitu nebo síť. Domnívám se, že velká část lidí kolem PRAGmatiků dosud ani neví, že Klub PRAGmatiki má oficiální status, a ještě méně lidí si přečetlo stanovy organizace (kdyby ale o to měli zájem, z vlastní zkušenosti, že misí a projekty Klubu PRAGmatiki jako organizace jim budou ochotně vysvětleny).

Ze strany obyčejného pozorovatele vypadá to tak, že hýbací silou celého spolku jsou několik nadšenců, a zároveň pořadatelů většiny kulturních akcí v rámci Klubu. Jsou to lidé, kteří pracují v IT, komerčních firmách a jednoho dne by někteří z nich chtěli věnovat svůj veškerý čas pořádání aktivit naplno a umět shánět finance pro realizaci projektů (o tom často mluví Pavel někdy i Sofia).

PRAGmatiki jako nezisková organizace se jeví například jiným neziskovým organizacím během prezentací na seminářích a festivalech, ale vždy uvádí sebe i jako komunitu/ živou síť zároveň. Když jsem poprosila Pavla a Sofii o nějaké materiály o tom, čím PRAGmatiki jako občanské sdružení zabývají, hned mi zaslali výroční zprávu klubu, kde je všechno dobře rozepsáno.

Jako vysvětlení, proč Klub PRAGmatiki vůbec existuje, autoři dané zprávy uvádí nutnost vytvoření sociální struktury, která by pomáhala rusky mluvícím migrantům řešit jejich těžké situace (související s neznalostí jazyka, zákonů, zvyků v nové pro ně zemi v České republice). Takovou sociální strukturu vidí právě ve společenství krajanů (také rusky mluvících), kteří v České republice žijí déle a jsou schopny rychle a bez finančních odměn pomoci a poradit. Organizace slouží platformou pro navazování kontaktů mezi fyzickými osobami, a i právníckými (například, neziskovými organizacemi), pomáhá sdružovat migranty, přispívá ke spolupráci migrantů s místní společností a

44 www.pragmatiki.org (08.09.2012)

pomáhá odbourávat stereotypy a předsudky⁴⁵.

Mise organizace v překladu z ruštiny zní takto: Klub PRAGmatiki podporuje sociální a kulturní integraci ruský mluvící populace v České republice, a to tak, že sdružuje sociálně aktivní a kreativní mladé lidi pomoci vytváření a posílení příznivého prostředí pro rozvoj jejich potenciálu, a zároveň posiluje společenskou pozici a rozšiřuje oblasti činnosti organizace⁴⁶.

Zda plní Klub PRAGmatiki svou misi prozkoumám v kapitole, věnované největšímu projektu klubu – talentové soutěži Kolorit.

Zatím přiblížím činnost organizace přes krátké představení oblastí činnosti a konkrétních projektů Klubu PRAGmatiki.

Od doby vzniku v roce 2008 uspořádal Klub PRAGmatiki mnoho různých akcí od každotýdenních pátečních piv, kam se schází lidé na neformální pokec, přes diskusní a filmové kluby, výlety, koncerty a oslavy. Všechny projekty Klubu PRAGmatiki zapadají do tří směrů, pojmenovaných jako „Komunikace, tvořivost a pozitiv“. Webové stránky Klubu PRAGmatiki podávají přehlednou klasifikaci projektů klubu dle daných směrů⁴⁷. Tak, například, pod záložkou „Komunikace“ nalezneme Páteční pivo, Diskusní klub 42 a Filmový klub „Otevřené promítání“. Dané projekty probíhají pravidelně a sbírají pokaždé několik desítek lidí (přičemž někteří lidé chodí na určité akce stále, jiní navštěvují pouze některé, a přichází i lidé nové). V sekci „Tvořivost“ nalezneme Videočasopis „Kód místa“, kde prostřednictvím krátkých, zajímavých a profesionálně zpracovaných videí máme možnost se dozvědět o zajímavých místech nebo událostech Prahy. Dalším a, podle mě, největším projektem v sekci „tvořivost“ je talentová soutěž Kolorit a koncertní programy pod stejným názvem. Tyto akce sbírají v průměru sto až třístá diváků.

Pod záložkou „Pozitiv“ jsou zařazené tematické večírky, společné výlety nebo sportovní zápasy (volejbal, ping pong a další).

Videočasopis „Kód místa“ a projekt Kolorit bezesporu můžeme zařadit pod concept „kulturní produkce“. Odpovídají kritériím, uvedeným v definici pojmu (vytváří se kultura zdola, jsou na pomezí amatérské a profesionální kultury). Do stejné kategorie bych zařadila některé články na webových stránkách PRAGmatiků a PRAGmatické noviny, které se rozdávají během soutěže Kolorit.

⁴⁵ Zpráva o činnosti Klubu PRAGmatiki, naposledy zhlédnuto dne 14.09.2012

⁴⁶ V riginálu mise zní takto: „Миссия Клуба ПРАГматики:

Способствовать общественной и культурной интеграции русскоязычного населения Чехии посредством привлечения социально активных и творческих молодых людей, путем создания и укрепления благоприятной среды для развития их потенциала, и одновременное усиление социальной позиции и расширение спектра направлений деятельности Клуба.

⁴⁷ <http://www.pragmatiki.org/about> (16.08.2012)

Když se PRAGmatiki někde prezentují, je to jednoduché si je zapamatovat. Způsob jejich prezentace, buď to stánek anebo slide-show v power point, má vždy umělecký nádech. Postery, fotografie, loga vypadají dost profesionálně.

Tak, symbolem klubu během existence spolku stála se „Zebra zdaru“ (a vedle tohoto symbolu je povětšinou uváděn slogan „barevná strana života“)⁴⁸. Vysvětlení daného symbolu je podáno na webových stránkách z příležitosti akce se stejnojmenným názvem⁴⁹. „*Celý náš život se skládá z černých a bílých pruhů. Někdo si jich nevšímá, jiní přechází cestu pouze přes přechod⁵⁰, když svítí zelená. Někdo ale kreslí barevnými pastelkami na chodníku života své fantazie a tančí mezi projíždějící vozidla... naše zebra zdaru - je symbolem překvapení osudu, nestandardních názorů a aktivního životního stylu*“⁵¹.

Jak vidíme dle popisu Klubu Pragmatiki a jeho misí, cílová skupina spolku jsou kreativní lidé s pozitivním myšlením a aktivní životní pozicí.

Ptala jsem se předsedy PRAGmatiků, podle čeho pozná, kdo je členem spolku a kolik jich vůbec je (jelikož žádné formální postupy kolem sdružení nejsou). Odpověděl mi: „*zaprvé jsou to lidé, kteří nějakým způsobem sledují co se děje (přes web anebo přidáváním stránek PRAGmatiků v sociálních sítích, jako facebook nebo vkontaktě, mezi oblíbené. Pokud chodí alespoň na nějaké akce klubu, tak již se mohou za členy považovat*“. (Pavel)

Daný názor svědčí o tom, že se stát součástí spolku a zapojit do jeho činnosti může prakticky každý člověk, kterého činnost spolku zajímá.

4.1.1. Klub PRAGmatiki: kdo jsou, proč tam jsem a co tam dělám?

\\ Jak již bylo zmíněno, Klub PRAGmatiki je nezisková organizace, komunita a živá síť. Jak ji vnímají naši informátoři, kteří se podíleli na přípravě talentové soutěže Kolorit 2012? Jak se k PRAGmatikům dostali a jsou -li aktivní ve spolku obecně?

Mezi informátory se našli pět lidí, kteří se znali ještě před vznikem klubu a stali u jeho zrodu.

⁴⁸

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=275721019138067&set=a.140732485970255.22754.132864553423715&type=1&theater> (12.09.2012)

⁴⁹ <http://www.pragmatiki.org/discussions/t/39/den-rozhdenija-kluba-pragmatiki-zebra-udachi> (12.09.2012)

⁵⁰ V ruštině se pruhovaný přechod také jmenuje „zebra“

⁵¹ Ibid. (12.09.2012)

„Patřil jsem do skupiny lidí, ve které vznikl nápad stvořit PRAGmatiki. Jsem jeden ze zakladatelů. PRAGmatiki mi pomáhají v integraci v České republice, a integrace pro mě znamená cítit se komfortně v rámci svého okolí a toho, co mě obklopuje. Klub je pro mě možností tvůrčí seberealizace, ale také i možností pomoci v podobné realizaci i druhým. Dělán všechno možné, jsem předseda klubu, u většiny akcí jeden z organizátorů, jsem také umělecký ředitel, jednatel, dělám marketing a tak dále“ (Pavel)

Mezi ostatními nejčastější způsob zapojení se do klubu byl přes kamaráda / známého/ kolegu, který akce klubu navštěvoval:

„Do PRAGmatiku jsem přišla v listopadu 2011, přivedla mě tam kamarádka na pateční pivo. Když jsem přijela do Prahy, můj život byl vázán především na studium, práci a ve volném čase schůzky s kamarádkami na kávu. Měla jsem potřebu zpestřit svůj život, zabývat se možná i něčím novým, neobvyklým. V PRAGmatikách jsem potkala naprosto různé lidi: z různých států, všelijakých věků a povolání. Jsou to veselí a otevření lidé, mohou pomoci i jen tak v každodenním životě. Doprovází většinu aktivit spolku i hodně hudby. Já jsem nabídla svou pomoc sama, byla jsem ochotná plnit veškeré úkoly, vymýšlela jsem nápady projektů, během oslavy Silvestru byla jsem Sněhulka, a na prezentaci PRAGmatiku v rámci RefuFestu v Praze měla jsem kostým ruské panenky“ (Karina.)

„Už si ani nepamatuji jak se to stalo, určitě mě někdo sem přivedl!“ (Valerij).

Dalšími populárními místy, kde se dá PRAGmatika potkat, jsou akce pražského ruskojazyčného divadelního studia KSI anebo koncerty pražské rockové skupiny Papa Lam:

„Do PRAGmatiků přišla v roce 2011. „Vlastní vůli bych se do Klubu nezapojila, slyšela jsem, že jsou to sami alkoholici (usmívá se). Byly jsme s kamarádkou na ukončení divadelní sezóny ruskojazyčného divadla KSI a tam mě odchytil jeden kluk. Furt mě někam zval na rande, nakonec jsem souhlasila. Nabídl mi jít se podívat na casting k soutěži. Mě se moc nechtělo, jelikož zpívat-tančit neumím, ale ukecal mě, abych šla jako host. Seznámila jsem se tam s dalšími lidmi, a pak začala moderovat a vymýšlet vlastní projekty“ (Svetlana).

„Hral jsem nějakou dobu v Pražském ruskojazyčném divadle-studiu KSI (hrál hudbu). Tam jsem se seznámil s Pavlem, který mi jednou zavolal a seznámil se Sofii. Bylo to asi v roce 2008. Prvních pár let jsem chodil na akce klubu, páteční piva a tak kvůli kamarádství s I4. Pák jsem v rámci spolku poznal více takových lidí, které moc rád vidím a rád s nimi povídám, trávím čas“ (Vadim) .

„Šel jsem v roce 2010 na koncert Papa Lam, a už to jelo...“ (Anton).

PRAGmatiky jsou známé i na fórech o imigraci, účastník fóra zmíní nějakou akci spolku a tím informací zprostředkuje více lidem. Tak například se do spolku zapojila Diana. Jeden informátor se dokonce z fóra dozvěděl o PRAGmatikách dřív, než přijel:

„Chtěl jsem se připravit na cestu a začal zkoumat prostory českého-ruskojazyčného internetu, takže když jsem jel do Prahy, už jsem věděl kam mám jít. V PRAGmatikách jsem se ocitl dva týdny po příjezdu do ČR“ (Maksim)

Jak si můžeme všimnout, nejčastější cesty k PRAGmatikům vedou přes známé ze spolku, ruskojazyční kulturní události v Praze a ruskojazyčný internet (obzvlášť fóra). Jeden informátor však dostal příležitost vidět prezentaci PRAGmatiky v rámci spolupráce s jinou migrantskou neziskovou organizací „ještě dřív na nějaké její prezentaci v sdružení AMIGA.....ale v tu dobu jsem měl jinou prioritu – postavit dům, takže jakmile jsem měl trochu volného času, zapojil se do klubu“ (Vladislav).

Co se týče vnímání PRAGmatiků jako organizace / spolku/ sítě, až na jednu výjimku všichni informátoři řekli, že jsou to především lidé.

„společenství lidí, kde se cítím komfortně, mají světový pohled a hodnoty, podobné na moje. Jsou otevření a přijali mě jako svého. Zatím nemůžu je označovat jako organizaci, neboť pro mě PRAGmatici jsou především lidé, které jsou ve spolku dobrovolně.“(Vladislav)

„lidé veselí, otevření, aktivní a pozitivní“ (Karina)

„talentované, ambiciózní mladí lidé, kteří se úspěšně pokoušejí život zpestřit. Dělají hodně, a to ne kvůli slávě, ale kvůli ideje“ (Daria)

„Jsou to v pohodě lidé, jinde (v jiných skupinách) bývají horší. Je to pro mě takový kulturní odpočinek, kdybys věděla jaký život je na venkově v Rusku....jako také chodíme grilovat, do lázní, ale jinak nemáme co tam dělat takhle kulturního...lidé chlastají, hulí a tak..“ (Valerij).

„jsou to lidé, kteří hledají komunikaci na bližší úrovni“ (Diana)

U dvou informátorů se objevila zmínka organizace, ale v naprosto odlišných kontextech:

„PRAGmatiki jsou pro mě pouze ty 4 osoby, které viděly stanovy organizace. Ostatní je v životě neviděli a nikdy nepsali žádost o zapojení se do organizace....Já se neúčastním činnosti klubu, navštěvuji aktivity, které klub pořádá. Přitom chodím tam kvůli lidem, ne kvůli klubu“ (Ivan)

„Pro mě je to nekomerční tvůrčí organizace dle zájmů, já osobně to všechno vnímám jako „nedělání nic, pouhé stravení času“ (Ignat).

Jeden informátor se rovněž domnívá, že nezisková činnost v podání konkrétních osob je pouze zastřešující pro aktivity jiného charakteru (komerčního).

Jedna informátorka zmínila ruštinu, jako bod pro ně důležitý, zároveň označila všichni ruskojazyční lidé za „ruské“:

„komunita ruských lidí. Pro mě klub - aktivní pulzující živel ruské komunity v komunikaci, informaci a kultuře“ (Inna).

Dvě informátorky, které zároveň staly u zrodu klubu, označují PRAGmatiki za způsob života, obzvlášť dojemná byla táto odpověď:

„PRAGmatiki jsou pro mě způsobem života, jsem ráda když tyto lidé vidím. Způsobem života se to pro mě stalo po jedné události. Během prvního dne narození Pragmatika jsme vytvořili kolekci oblečení, která se během samotné akce prodávala. Výtažek z prodeje byl věnovaný jedné slečně, která byla chorá na rakovinu prsou (bohužel, nakonec se nám nepodařilo ji zachránit). Pamatuji si, jak lidé přicházeli a chtěli přispět, ani jim nešlo tolik o nákup toho oblečení, někteří darovali peníze jen tak, ze soucitu. Po té události se pro mě Pragmatiki stali způsobem života“ (Alina).

Na otázku, jestli jsou v rámci klubu aktivní, všichni odpověděli ano. Někteří informátoři vyjmenovali konkrétní akce a role v nich, jiní vypráví, jakou pravidelní činnost v rámci klubu dělají obecně:

„V Pragmatikách dělám, co je potřeba, když potřebuji s něčím pomoci. Například dělám „hudební vybavení“, sháním a zvu hudebníky a kapely aby se zúčastnili našich akcí.“ (Vadim)

„Dělám všechno možné, jsem předseda klubu, u většiny akcí jeden z organizátorů, jsem také umělecký ředitel, jednatel, dělám marketing a tak dále.“ (Pavel)

„Ani páteční piva nejsou pouze kecy o ničem, vždy se tam přijdu seznámit, občas, když mám po ruce foťák, tak něco i nafotím“ (Vladislav).

„Já se v rámci klubu zapojuji do různých aktivit – propagace, dělám design plakátu a posterů, vstupenek, vymyslela jsem Klub znalců a napsala jsem k jednomu z koncertu scénář, píšu články, tiskové zprávy“ (Diana)

„Jsem ve všech projektech organizátor-koordinátor“ (Sofia)

„Chodím asi všude (na všechny aktivity) a vždycky, pomáhám v případě potřeby, někdy je potřeba se vyfotit, jindy se zúčastnit natáčení videa nebo reklamy“ (Valerij)

„Jsem členka správní rady a nesu plnou zodpovědnost za finance“ (Inna)

Je patrné, že tři z informátorů nepopisují činnost, ale rovnou pojmenovávají svoje pozice (předseda, koordinátor, organizátor, člen správní rady). Dané informátoři jsou ve spolku od jeho založení, takže domnívám se, že pokud jde o PRAGmatiky jako o neziskovou organizaci, jsou její členy anebo alespoň vědí o čem PRAGmatiki jako organizace jsou.

Dva informátoři sice uvedli, že se aktivit spolku zúčastňují občas pomáhají, označili sebe za „návštěvníka“ a „pozorovatele“.

Jak můžeme vidět, diverzita vztahu ke spolku a účasti v životě spolku je patrná.

Talentová soutěž Kolorit očima její tvůrců.

Projekt Kolorit, zahrnující každoroční talentovou soutěž a následně pravidelné koncerty pod stejným názvem (probíhají cca jednou za tři měsíce a mezi účastníky většinou mají i bývalé účastníky soutěže Kolorit různých let.) je největším projektem Klubu PRAGmatiky. Je největším nejen kvůli počtu návštěvníků ale i kvůli dlouhodobým a vážným přípravám. Začátky daného projektu nejlíp popíše vyprávění informátorky, která byla u zrodu daného projektu:

„Nápad projektu Kolorit vznikl v roce 2009. Jako vzor byl vzat formát konkurzu krásy anebo Mister a Miss. Akce měla název Konkurz nejen krásy a proběhla v pražských Žlutých lázních. Jako účastníci byli vybráni 5 kluku a 5 holek a součástí jejich sebeprezentace musela být ukázka nějakého z jejich talentu (zpěv, tanec, herecké schopnosti apod.). V tu dobu mezi PRAGmatiki zpívali pouze 2 lidí, takže soutěž talentů jako samostatná akce nevznikla.

Za rok jsme jeli na víkend na Moravu a cestou plánovali další ročník konkurzu. Do té doby v PRAGmatikách již bylo hodně zpěváků, ať už profesionálních anebo těch, jejichž koníčkem byl zpěv. Tak jsme se rozhodli, že pořádáme akci jako talentovou soutěž a musíme ji nějak pojmenovat. Název by měl odrážet rozmanitost, barevnost, ukázat barevnou stranu života, jako v našem logu zebry. Někdo hodil slovo „kolorit“ a tak vznikl název soutěže, která v roce 2012 je pod daným názvem pořádána potřetí“ (Alina).

V roce 2012 Talentová soutěž Kolorit proběhla jako jednodenní akce 25 srpna 2012 v areálu Občanská provárna. V rámci Koloritu vystoupilo 10 soutěžících, nejen rusky mluvících, mezi kterými poprvé byla jedna zpěvačka z Čech. Soutěžící byli vybráni na základě přihlášek a jejich

schopností, po dobu dvou měsíce byly pro soutěžící natáčeny video-medailónky, probíhaly workshopy s ruskojazyčnými a českými zpěváky a herci, zkoušky. Během samotné akce kromě soutěžících vystoupily kapely a taneční soubory z České republiky, v nichž byli zastoupení jak české, tak i rusky mluvící umělci. Jako doprovodný program v areálu probíhali různorodé workshopy (orientální tance, sebeobrana, iluzionistika) a také jam-session hudeníků.

V minulých letech soutěž Kolorit existovala díky dobrovolné a bezúplatné práci cca 50 lidí, technické a informační podpoře sdružených organizací a finanční náklady se pokrývali prostřednictvím výnosu z prodeje vstupenek.

Tento rok jsme se jako tým snažili najít sponzory a dárce, ale jelikož jsme všichni měli jen málo zkušeností s fundraisingem, moc finanční podpory se nepodařilo sehnat.

Tento ročník soutěže byl výjimečný nejen úrovní přípravy účastníků ale i tím že se celá akce moderovala ve dvou jazycích, byly zastoupení v porotě Češi a vystoupily kapely kde také byli představiteli jak České strany, tak i ruskojazyčné.

Jaké názory a postoje k soutěži měli pořadatelé? Jak nahlíželi na proces přípravy a jaký význam přikládají dané kulturní produkci PRAGmatiků?

„Daný projekt je možností ukázat Čechům a Evropě soudobých/moderních rusky mluvících z jiné strany a změnit názor o „občanech z bývalého Sovětského svazu“. Obě strany se navzájem neznají dost dobře. Máme jakousi mentální, psychologickou bariéru, která není úplně odbouraná a to často brání naší spolupráci.

Pro nás (členy Klubu PRAGmatiki) je to (Kolorit) především možnost se sejít a hezky ztrávit čas, možnost zábavy. Pro účastníky soutěže je to možnost se zviditelnit, ukázat širšímu publiku svůj talent, ale i to, že patří soudobé kultuře“.

Na otázku co je dle jeho názoru soudobá kultura řekl: *Soudobá kultura – rozmanitost a prolínání. Podívej, jaké písně soutěžící zpívají. Jsou to hity v různých jazycích – ruština, angličtina, čeština, často jsou to naprosté novinky hudební scény anebo i něco, co vytvořili sami“). Projekt podává velké naděje, může otevřít možnosti mezinacionální komunikace, reprezentuje etnickou rozmanitost.*

Model projektu je na jedné straně něco, co již existovalo (jako Halo, hledáme talenty nebo Superstar), ale s novými lidmi a v jiných podmínkách.“ (Vadim)

O zlepšení vztahů mezi Čechy i ruskojazyční mluví i jiné účastníky organizačního týmu:

„Kolorit je pro mě sbližováním kultur přes rozvoj talentů, je to moje dítě. Model daného projektu....těžko říct.....hmm,, začínali jsme ve formátu „Halo, hledáme talenty!“ a nakonec to připomíná „Minutu slavy“ a Superstar. Úplně první ročník Koloritu byl zamýšlen jako konkurz krásy, ale hned jsme si pomysleli, že je to asi blbý aby si lidé soutěžili v tom, jak vypadají, tak jsme udělali „konkurz nejen krásy“, aby lidé mohli ukázat i co mají uvnitř.

Chtěli jsme Kolorit obohatit o Čechy ještě minulý rok, a podařilo se až teď. Soutěžící byli moc sobestační a disciplinovaní, což nám moc pomohlo. Pomocí Koloritu chceme ukázat veřejnosti jaké jsme, obzvlášť je to možnost pro soutěžící. Chceme ukázat, že ruskojazyční kultura je mnohonacionální a že stereotypy neplatí. Stereotypy typu vodka-matryjoška-medvědi v centru Moskvy anebo Astany vyvolávají negativní asociace. Další podobná asociace je vertikála vlády. Pod ruskojazyčnou kulturou rozumím například klasickou literaturu v ruštině, snad jsme všichni ji četli v originálu. Ale tady se lidé spíš vzpomenu na Putina než na Puškina. My ale chceme ukázat, že jsme normální moderní lidé, jako například anglojazyční, když někdo slyší člověka mluvit anglicky, tak ho neodsoudí jenom na základě používaného jazyka komunikace.“ (Pavel).

Další informátorka, která se na přípravě soutěže aktivně podílely uvedla že takový blízký vztah k soutěži nemá jelikož ji víc baví jiné projekty a přípravu Koloritu vnímá jako úkol:

„Musím říct, že k samotnému projektu Kolorit nemám osobní vztah (oddanost). Je to položka v našem rozvrhu, proto se na tom podílím. Kinoklub, pro změnu, je něco, co mě skutečně uchvacuje a zajímá, miluji filmy a proto ho pořádám. Soutěž láska na první pohled mi nabídli moderovat. Dokud mě nějaká práce baví – dělám ji, ale při tom držím k lidem určitý odstup. Například, po vystoupení a během zkoušek chválím účastníky soutěže, ale ne proto, že mám k nim osobní vztah, ale protože si myslím, že je to nutné. Při tom sebe považuji za součást spolku Pragmatiki a dělám, co mě baví.“ (Světlana).

Na druhé straně ale oceňuje význam soutěže v odbourání předsudků a zlepšení povědomí o rusky mluvících. Mluví z pozice osobních zkušeností:

„Myslím si, že Kolorit má měnit představu Čechů o nás.

Češi mají o nás předsudky, že jsme koupili Karlovy Vary, že je ohrožujeme kvůli událostem v roce 1968, myslí si, že jsme všichni stejní (bez ohledu na to, odkud kdo pochází a jaké povolání vykonává). Postoj vůči cizincům z východu vnímám jako dost negativní, jsme majoritou podceňováni. I když si myslím, že někdy český stát sám usiloval o to, abychom sem přijeli. Například, v době ještě celoevropské krize, kdy sami Češi odjížděli pracovat na západ, pilotní projekty pro lidi z Ruska, Běloruska, Moldávie lákali cizince obsazovat volná pracovní místa. Lidé sem přijeli, zabydleli se tady a teď jsou vytlačováni. Já, například, mám prestižní a dobře placenou práci a chci, aby mě respektovali.

Abychom se s Čechy navzájem rozuměli je nutný dialog. Proto píšeme scénář v ruštině i češtině. Řekla bych, že čím dál, tím je o projekt Kolorit větší zájem. Ve srovnání s minulým rokem, kdy jsme měli pouze 8 přihlášených soutěžících a mezi nimi žádný soutěžící-Čech, tento rok se nám do výběrového řízení přihlásilo 17 lidí, mezi nimi jedná holka-Češka. Také větší zájem projevují i

sponzoři (například máme mezi sponzory dva obchody se značkovým oblečením atd.).

V každodenním životě jsem také pozorovala zájem o ruský jazyk a kulturu. Například na VŠ, kde jsem studovala, nám nabídli si vybrat druhý cizí jazyk. Volilo se mezi italštinou, francouzštinou a ruštinou. Překvapivě, na italštinu a francouzštinu se dost lidí nepřihlásilo, a zájemců o ruštinu naopak bylo hodně. Češi mají zájem o ruštinu, zčásti proto jedna z aktivit spolku je diskusní klub, kde jsou vítáni a mohou si ruštinu procvičit (a tím pádem nestudovali to marně)“ (Světlana.)

Je ale mezi informátory zastoupen i názor že soutěžící a rusky mluvící potřebují daný projekt spíš pro sebe než pro sblížení s místním obyvatelstvem:

„Myslím si, že Kolorit v první řadě potřebují jeho účastníci.

Jsem přesvědčená, že Kolorit má budoucnost, neboť sdružuje lidi, kteří žijí v Praze. Projekt pokračuje již po dobu tří let a stále přichází nové a nové lidé. Po příjezdu do ČR jsem se cítila osaměle, neměla s kým si popovídat ani jít na pivo. Cítila jsem se osaměle a nekomfortně. Češi nejsou moc přátelští. Říkala jsem si, že pokud se jednou odstěhuji někam jinam, nebudu si toho litovat a již se do České republiky nikdy nevrátím. A daný projekt s jeho společnou přípravou pomáhá najít okruh lidí a necítit se osaměle.“ (Alina)

Další názor o nutnosti pořádat Kolorit ale v kontextu zábavy zazněl takto:

„Myslím si, že Kolorit potřebujeme všichni, protože je to party, možnost se ve všech směrech zabavit. Co se týče organizace projektu, já na srazy nechodím, proto větší část procesu nevidím, ale ti, co jsou aktivní na Koloritu, jsou ve své většině aktivní ve spolku samotném.

Jakým bych chtěl vidět projekt do budoucna...ted' co rok se projekt rozrůstá. Možná bych si přál, aby táto akce nebyla tak rozsáhlá, na druhou stranu, například gayové svůj Prague pride oslavili opravdu ve velkém. Každopádně si myslím, že je nutné dělat projekt kvalitně i pro sebe“ (Valerij).

Někteří respondenti vyslovili svůj postoj k organizačnímu procesu:

„Talentová soutěž Kolorit je malé vítězství nad sebou, ale především je to svátek, jako pro účinkující, tak i pro diváky. Zájem o projekt projevují i Češi, takže je to důkaz, tomu že se tento rok akce opravdu vydařila -úroveň, místo provedení, organizace. Pro mě je to možnost být pro někoho užitečným, jsem dobrovolník.

Lidé kteří celou akci připravovali „pracovali jako koně“, chtěl jsem jim pomoci aby je aspoň trochu odlehčil, byli ohromně zatíženi. Po soutěži jsem cítil, že si mnozí vydechli.

Budoucnost projekt Kolorit rozhodně má. Chtěl bych ho vidět asi jen málo odlišným od tohoto ročníku. Je nutný růst profesionalismu. Každý ročník soutěže zadává určitou laťku. Realita je taková, že se projekt bude rozvíjet, málo ale věřím v jeho rentabilitu (finanční), protože nemá finanční

hybatele. Musí se nejprv něco vložit, aby byl nějaký zisk. Zatím nějaké komerční pokračování projektu nevidím. “(Vladislav)

Názor na práci týmu budoucnost koloritu a nutnosti finanční podpory vyslovily další informátoři:

„Tým, připravující Kolorit je tak 4-5 lidí, také soutěžící a hodně lidí ad hoc, když je o něčem poprosíme. Také nám tak nebo jinak pomohly komerční firmy, státní a nestátní organizace, ambasády, diváci a všichni, kdo náš projekt nějak vnímá. Já bych chtěl vidět Kolorit prestižní mezinárodní soutěží, která nejen bude sdružovat lidí uvnitř komunity, ale stane se mostem od ruskojazyčné komunity navenek. Co se týče komerčního prvku, bylo by dobře, pokud by členy týmu dostávali něco za svou práci, příprava bere opravdu hodně času, a kdyby nějaká odměna byla, příprava by mohla být kvalitnější. Ted' to všechno děláme dobrovolně, ve volném čase, proto nemůžeme všechno uhlídat. Ale i bez ohledu na komerční prvek, projekt musí hlavně plnit své kulturní a sociální cíle“ (Pavel)

„Jestli bych chtěla, aby se projekt stal komerčním.....tak kdyby peníze byly, nebylo by to špatné, je dobře když je máme, ale nejsou samotným cílem. První ročníky soutěže jsme neměli skoro žádné finanční prostředky, žádné obchody mezi sponzory, jako například letos, takže někdy jsem investovala do přípravy projektu i vlastní prostředky.

Co se týče organizačního týmu a přípravy soutěže – z chaosu se něco rodí, všichni mluví najednou, já nadávám, odcházím, pak se znovu vracím. Lidé pomáhají čím mohou – přišli-odešli, to je normální. Drží se to na vlastní ochotě a iniciativě.“ (Alina)

5. Závěr.

Jak si můžeme všimnout, ruskojazyční lidé zatím jsou vnímání různě. „Zejména lidé starší a střední generace většinou vnímají sebe a své „krajany“ z již neexistujícího státu i přes vědomí své národnostní identity jako určitý jeden celek, jenž si zachovává jisté společné rysy, a to i mimo území bývalého Sovětského svazu“⁵².

Stále ještě existuje problém přesně definovat, kdo jsou, dat je do jedné skupiny. Touto prací jsem chtěla ukázat, že rusky mluvící se mohou zkoumat bez ohledu na jejich státní nebo etnickou příslušnost na základě jazyku a sdružování se do spolku, a, co je důležité, mohou vytvářet společně něco, čemu říkají „ruskojazyčná kultura nebo kultura ruskojazyčných“.

Talentová soutěž Kolorit jako proces spojení „starých“ modelů s „novými podmínky“ je příkladem kulturní produkce, na kterou se dá nahlížet z perspektivy její tvůrců z naprosto různých rovin. Jedni v procesu tvorby sledují vlastní malé cíle jako seberealizace tvůrčí nebo profesionální. Pro druhé je důležitý sám proces tvorby kde se mohou cítit součástí nějakého většího „tělesa“ v němž každý člověk má hodnotu. Třetí sledují cíle velké jako odbourávání předsudků a zlepšení kvality soužití představitelů různých národností.

Bourdieu ve svém konceptu mluvil o position-taking. Jak vidíme, v situacích kde se produkce tvoří dobrovolně, zaujímání určitého postoje vůči procesům a výsledku může naprosto zaležet na sledovaných každým jednotlivcem vlastních cílů.

52 Pešková, M., *Jsem imigrant = Ja-immigrant : imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. Ústí nad Labem : Vlasta Králová, 2006, str. 96.

Seznám literatury

- Afolabi, N., *Afro-Brazilians: Cultural Production in a Racial Democracy (Rochester Studies in African History and the Diaspora)*. Rochester, N.Y. : University of Rochester Press, 2009.
- Bourdieu, P., *The field of cultural production: essays on art and literature / Pierre Bourdieu*; edited and introduced by Randall Johnson, Cambridge: Polity, 2003.
- Brown, N., Szeman, I., *Pierre Bourdieu Fieldwork in Culture*, Rowman & Littlefield, 2000.
- Daniel, O., *Virtuální primordialismus : transnacionální sítě a kulturní produkce diaspory (příklady Bosňáků a Kabyľů)*, Sociální studia 1/2009, ročník 6.
- Grossmann, M., Roztočil V., *Ruskojazyční*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2005.
- Negus, K. *Cultural production and the corporation: musical genres and the strategic management of creativity in the US recording industry, Media, Culture & Society*. SAGE Publications, London, Thousand Oaks and New Delhi, © 1998 Vol. 20
- Pešková, M., *Jsem imigrant = Ja-immigrant : imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. Ústí nad Labem : Vlasta Králová, 2006.
- Rakoczyová, M., Trbola, R., Hofírek, O., *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha : SLON, 2009, str. 118.
- Sládek, K., *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Praha : Pavel Mervart, 2010.
- Uherek, Z., Korecká, Z., Pojarová, T., a kol., *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2008.

Bakalářské a diplomové práce:

- Imangaziyeva A., *Kazašští studenti v Praze jako svébytná a zároveň vnitřně diferencovaná skupina*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2010.
- Leontiyeva, Y. *Ukrajinská komunita v České republice heterogenita postojů a sociální distance*. Praha, 2004.
- Lhotová, J., „*Arménská komunita v ČR na pozadí konceptu transnacionální migrace*“. Praha, 2009.
- Uzbekov, T. „*Analýza mluvené češtiny u rusky mluvícího etnika*“, Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2011.

Internetové zdroje:

<http://dic.academic.ru/>

<http://praha.idnes.cz/>

<http://www.czso.cz/csu/>

<http://www.demoscope.ru/>

<http://www.irucz.ru/cz/>

<http://www.ksistudio.com/>

<http://www.pragmatiki.org/>

<http://www.prague-express.cz/>

<http://www.youtube.com/>

<http://www.wikipedia.org/>